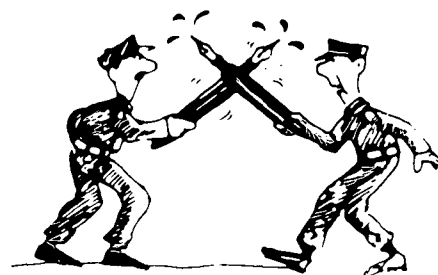

Despatch on War Operations על הספר

3rd February, 1942, to 8th May, 1945

מאת ארתור ט' הריס (הוצאת קסל)

ספרא וסייפא

המורל של גרמניה ולהחליש את כושרה התעשייתי עד כדי כך שלא יהיה אפילו צורך בפלישה של בעלות-הברית. אך למעשה, מפקדת חיל האוויר המלכותי הורתה להפעיל את פיקוד המפציצים בצורה זו רק באופן זמני, מפני שהתנאים ששררו אז לא איפשרו להפעיל אותו ככוח לפעולות מדויקות.

אמונתו של הריס בהפצצות שטח של ערים כמטרה בפני עצמה הניעה אותו גם להתנגד להקמתו של "כוח ההנחיה" (Pathfinder Force), בנימוק המפוקפק שהוצאת הצוותים הטובים ביותר מן הטייסות הקיימות תפגע במורל. יתר על כן, אף שהריסת סכרי הרוור ב-1943 הייתה, ללא ספק, ניצחון של פיקוד המפציצים, השפעתה על כושר הייצור המלחמתי של גרמניה הייתה חמורה הרבה פחות מכפי שנטען ב-Despatch, בעיקר משום שפיזורם של בתי-החרושת החיוניים בגרמניה היה כבר בשלב מתקדם מאוד. ומעל לכול, הריס זילזל בהנחייתו של מפקדת חיל האוויר לרכז את ההתקפות על מפעלי הייצור של מטוסי הקרב הגרמניים, ולעומת זאת טען בסוף 1943 שהמפתח לניצחון הוא השמדת ברלין: היא תעלה לבעלות-הברית 500 מטוסים; היא תעלה לגרמניה במלחמה.

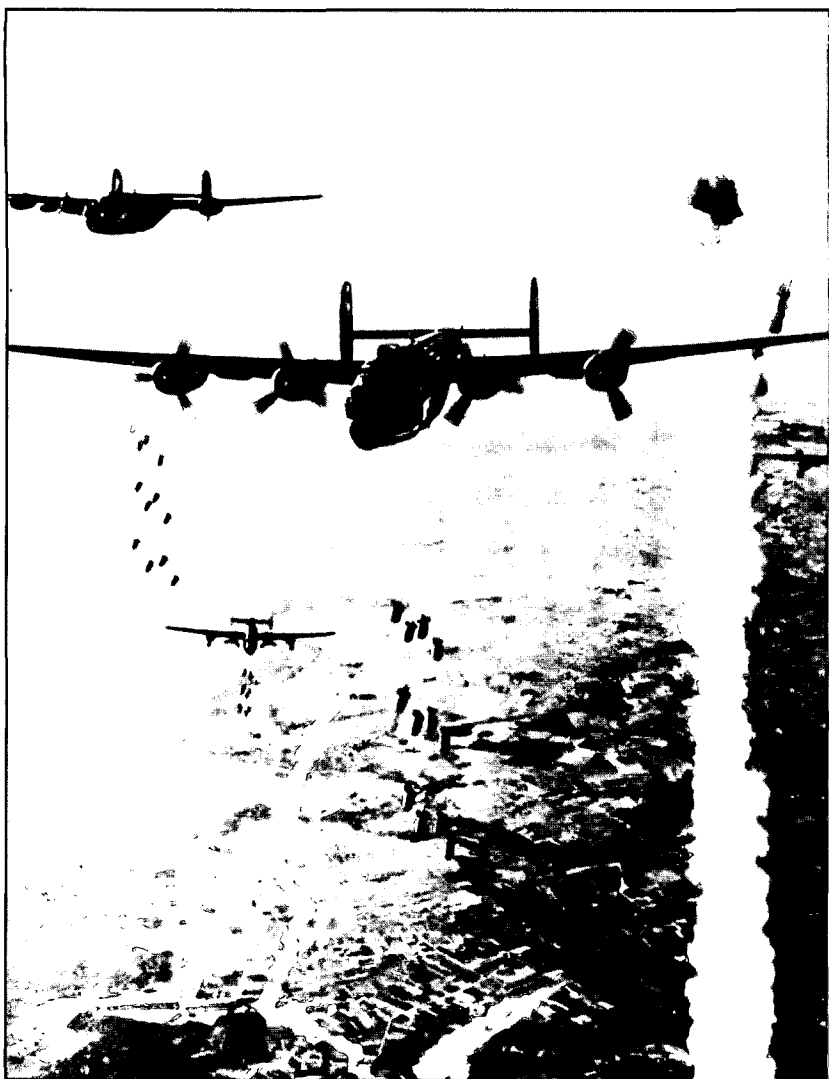
ה-Despatch לא היה כל כך גלוי-לב בקשר לכישלון: להשיג תוצאות מכריעות בברלין. מטרתו של הריס סוכלה, ופיקוד המפציצים סבל אבדות כבדות מאוד לא משום שמפציצים הועברו לטובת הפלישה לצרפת, אלא בגלל עוצמתו של מערך ההגנה הגרמני. הריס אומנם נטל לעצמו את האשראי על תכליתותיו של ההפצצות על צירי התנועה והאספקה של האויב בצרפת ב-1944, אך הוא המשיך להאמין שזו הייתה סטייה חמורה

מרשל האוויר סר ארתור הריס חיבר את ספרו Despatch on War Operations זמן קצר אחרי סיום המלחמה באירופה ב-1945, אבל משרד האווירייה מנע את פרסומו בנימוק שהנספחים לספר הכילו פרטים טכניים העלולים לסייע לאויב. הריס ציית, אבל הסתמך על ה-Despatch במידה רבה מאוד בספרו Bomber Offensive, שהופיע ב-1947.

את עיכוב פרסומו של הספר ניתן לפרש גם כחלק מהתגובות שהתעוררו אחרי המלחמה כלפי ההפצצות של ערים גרמניות - תגובות שהיו מלוות גם בגינויים של הריס ושל צוותי האוויר של פיקוד המפציצים. אישיותו התוקפנית של הריס וחוסר החן שלו שפכו שמן על מדורת המחלוקת, שלא שככה עד היום, כפי שאפשר היה להיווכח לא מכבר בעת הסרת הלוט מעל האנדרטה של הריס ליד כנסיית חיל-האוויר המלכותי סנט קלמנט דיינס בלונדון.

ואכן, כפי שהעיר סבסטיאן קוקס בהקדמת העורך לספר, מתקפת ההפצצות האסטרטגיות על גרמניה אפופה בביקורות מביקורות שונות על רקע מוסרי ומבצעי, עד שכיום קשה מאוד לעסוק בנושא באובייקטיביות היסטורית. אולם קוקס הצליח בכך היטב במבוא ההוגן והרגיש שכתב ל-Despatch, ובו נכללת פרשנות שאין ערוך לה לכל פיסקה ופיסקה בספר, המוכיחה היכן לא הרחיב הריס את הדיבור על האמת, והיכן הגזים בטיעונו או ייפה כישלונות.

במשפטי הפתיחה שלו, למשל, טען הריס טענה כוזבת, כאילו ההנחיה המבצעית הראשונה שלו, מ-14 בפברואר 1942, קבעה בתקיפות כי פיקוד המפציצים הוא נשק הכרעה פוטנציאלי, וכי באמצעות הפצצות שטח יש ביכולתו לערער את

מפציצי "ליברטור" תוקפים
מטרות בצרפת הכבושה
לקראת הפלישה

ניזוקו בצורה חמורה 80 אחוזים מתוך 57 הערים הגרמניות, שאוכלוסייתן מנתה אז 100 אלף תושבים או יותר. חבל הרור נהרס לבסוף עד כדי כך שהייצור במפעלי הפלדה של קרופ ושל Bochumer Verein נפסק למעשה. פיקוד המפציצים, בשיתוף עם זרוע האוויר של צבא היבשה האמריקני, החריב בשיטתיות את מפעלי הנפט הסינטי הגרמניים, עד שבאביב 1945 כבר לא היה ברשות האויב כל דלק נוזלי.

ההשפעות העקיפות של ההפצצות האסטרטגיות היו חשובות לא פחות. האויב נאלץ להקצות לתפקידי הגנה מובהקים חלק ניכר מכוחותיו המזוינים. מדובר בכוח אדם, שאילולא הופנה למערך ההגנה נ"מ, היה מוקצה למאמץ המלחמתי. חלק ניכר מטייסות מטוסי הקרב ומגדודי הנ"מ

מהיעד החיוני יותר: ערי התעשייה של גרמניה.

לעומת זאת ישנן מספר סוגיות שבהן התברר שהריס צדק, או שיש בהן, לכאורה, סיבות מקלות לעקשנותו. התפיסה שלו בנוגע ל"תוכנית האלף" להפצצת קלן וביצועה של תוכנית זו הוכיחו שהתקפות בהיקף גדול דיו עשויות לגרום לנזקים נרחבים וכבדים למטרה חשובה. ניצחון זה הבטיח את המשך מתקפת המפציצים. הערותיו הארסיות של הריס בקשר למטרות שהן "תרופת פלאים", כמו מפעל המסבים בשוויינפורט, רשת מסילות הברזל או הסכרים על המונה ועל האדר, היו מוצדקות לעיתים, במובן זה שהתוצאות של התקפות מוצלחות לכאורה היו מכריעות פחות מכפי שצפו מפקדת חיל האוויר או המשרד ללוחמה כלכלית.

קוקס גם מוכיח שהימנעותו של הריס מלהקצות חלק יותר גדול של המאמץ האווירי להפצצת מתקני נפט בחודשים האחרונים של המלחמה לא הייתה כה אווילית כפי שטענו אחדים ממבקריו. תנאי מזג אוויר לא נוחים והצורך לגוון את המטרות על מנת להטעות את מערכי ההגנה של האויב או למתוח אותם מעבר ליכולתם גרמו לכך שבמציאות הוחמצו רק הזדמנויות מעטות מאוד לתקוף מטרות נפט, אולי רק שבעה לילות ושלושה ימים. מדובר בסך הכול ב-6,000 טון פצצות שניתן היה להטיל - אך שלא הוטלו בסופו של דבר - על מטרות נפט במרוצת תקופה של שלושה חודשים.

לבסוף, בדיון על השלב הסופי של מתקפת הפצצות השטח - מספטמבר 1944 ועד אפריל 1945 - אין הריס מנתח את התוצאות לפי סוג היעדים שהותקפו, אלא מסתפק בתיאור התקפות מסוימות. כך, למשל, מוקדשת פסקה אחת ויחידה, לא מובלטת, לפרשת דרזדן. בצורה זו הוא עובר ברפרוף על העובדה שכמחצית מהפצצות שהוטלו מדי חודש הוקצו למטרות תחבורה - בעיקר בהתקפות המחודשות על חבל הרור בסתיו 1944. יהיו אשר יהיו דעותיו האישיות של הריס באשר למידת העדיפות שיש להקנות ליעדי תחבורה, השלב האחרון הזה במבצעים ודאי שלא היה "חסר טעם", כפי שטענו מבקריו.

הריס סיים את ה-Despatch שלו בתרועת ניצחון. ב-1944 הגיע הפיקוד שלו סוף-סוף לעוצמת מהלומה מכריעה באמת: בשלושת החודשים האחרונים של השנה הוטלו על גרמניה פצצות במשקל כולל העולה על כל מה שהוטל עליה במשך כל שנת 1943. עד סוף 1944 נהרסו או

את "פשיטות בדקר" ב-1942.

ייתכן שזהו תיאור הוגן של כוונותיהם של הגרמנים ושל יחסם בתחילת המלחמה, אבל הקורבנות בערים שהוחרבו על-ידי הלופטוואפה, וביניהן ורשה, רוטרדם, לונדון וקובנטרי, לא חשבו שהם מהווים מטרות לגיטימיות להפצצות מדויקות. ביקורתו של בוג על מדיניותה של בריטניה מעוררת סוגיות רחבות יותר: בהתחשב בעובדה שפיקוד המפציצים לא יכול היה לסייע לכוחות היבשה באירופה אחרי מאי 1940 ולא יכול היה להפציץ בדייקנות או בתכליתיות אפילו מטרות שאפשר היה להגיע אליהן בשוליה המערביים של גרמניה, האם הוא היה אמור לשבת בחיבוק ידיים עד שיושג "דיוק" איכשהו?

יתר על כן, שעה שהריס קיבל לידיו את פיקוד המפציצים, בפברואר 1942, ניהלה גרמניה "מלחמה טוטלית" ברברית בחזית המזרחית, והשוואה החלה; בנסיבות אלה לא ברור מדוע היו עריה של גרמניה צריכות להיות מחוסנות מפני התקפה מצד המערב. גם מבקרי ההפצצות האסטרטגיות וגם חסידיהן נוטים להעריך אותן מנקודת ראות צרה מדי, במנותק מכל שאר האמצעים לניהול מלחמה טוטלית.

הריס עצמו הפגין זווית-ראייה מוגבלת מאוד בגישתו, כשלא שיתף פעולה עם הזרועות האחרות ובטענתו שאפשר להשיג ניצחון על-ידי החרבת ערי גרמניה. הפרסום המאוחר של ה-Despatch, על הנספחים וההערות של מפקדת חיל האוויר, מחזק

את הטענה שפיקוד המפציצים העלה תרומה ייחודית ומהותית להבסת גרמניה, אבל אין להניח שהספר יפתור סוגיה כלשהי מהסוגיות הכרוכות בסדרי עדיפויות של מטרות, באפשרות להשיג דיוק גבוה יותר ובמוסריות של המערכה כולה. סר ארתור הריס, שהלך לעולמו ב-1984, היה מרשה לעצמו חיוך לגלגני אילו היה רואה שה-Despatch שלו זכה סוף-סוף לפרסום במתכונת נאה של ספר המיועד לשולחן קפה.

הוקצה להגנת החזית הפנימית, וחומרי מלחמה המצויים בצמצום הוקצו גם הם להגנה האווירית. "צבא" אזרחי גדול, שמנה שני מיליון אנשים לפחות, הועסק בתיקון מסילות-ברזל, בתי-חרושת, תחנות-כוח ומצודות פתורות דיור. המגוון המרשים של גראפים ושל נתונים סטטיסטיים שריכוז הריס נועד לתמוך במסקנתו העיקרית, כי מלבד מטרות מעטות מאוד בעלות חשיבות מיוחדת, "העוצמה המלחמתית של האויב הייתה מצויה בערים התעשייתיות שלו".

בספר נכללת גם דעתם של הגרמנים על הריס, מפיו של ד"ר הורסט בוג, ההיסטוריון המכובד של חילות האוויר. תרומתו החפוזה של בוג לספר עומדת בניגוד להקדמה של קוקס, במובן זה שהיא אינה מתמקדת ב-Despatch, אלא עוסקת בהרחבה בהיבטים השנויים במחלוקת של הפצצות אסטרטגיות, כולל שייכותן של סוגיות אלה ליחסים בין אנגליה לגרמניה בימינו.

אין זה מפתיע שבוג ביקורתי כלפי הריס וכלפי התרכזותו העיקשת בהפצצת עריה של גרמניה, אבל הוא מרחיק לכת וטוען כי היטלר השתדל לשמור על דיני המלחמה האווירית, כפי שהם היו מובנים ב-1939, ועשה כל מאמץ להגביל את התקפות הלופטוואפה למטרות צבאיות לגיטימיות, אם כי משיקולים מעשיים יותר מאשר הומניטריים. בוג טוען כי הבריטים הם שהחלו בהפצצות טרור, בהתקפה על מנהיים ב-16 בדצמבר 1940. היטלר איבד לבסוף את סבלנותו, ובתגובה הורה להפעיל

פצצות נופלות על דרזדן -
פברואר 1945

